- **જોડાક્ષર એટલે શું?**

➢ સ્વરની મદદ વગર વ્યંજન સાથે વ્યંજન જોડાય ત્યારે તેને જોડાક્ષર કહેવાય છે.

➢ જોડાક્ષરને “**સંયુક્તાક્ષર**”ના નામે પણ ઓળખવામાં આવે છે.

➢ જોડાક્ષરો મોટે ભાગે દેવનાગરી લિપિમાં લખાતા હોવાથી ભૂલો થવાની સંભાવના વધારે રહે છે.

➢ જોડાક્ષરને કારણે શ્રમ, સમય અને કાગળની બચત થાય છે.

જોડાક્ષર લખવાની પદ્ધતિઓ

1) વર્ણ દંડ કાઢી નાખીને

➢ સ = ભસ્મ ચ = સ્વચ્છ

ખ = ખ્યાલ બ = શબ્દ

થ = નેપથ્ય ન = શૂન્ય

ત = તત્સમ લ = રિવોલ્વર

ષ = ઇષ્ટ જ = ઉજ્જળ

વ = વ્યવહાર ગ = સિગ્નલ

2) વર્ણને એકબીજાને અડકાડીને લખવા

➢ ક્ + ય્ = ક્ય વાક્ય

જ્ + વ્ = જ્વ જ્વાળા

જ્ + જ્ = જ્જ ઉજ્જડ

3) વર્ણને ઉપર-નીચે લખવા

➢ ટ = ભટ્ટ ઠ = છઠ્ઠો

ડ = ઉડ્ડયન દ = ઉદ્દેશ્ય

4) વર્ણને હલન્ત્ દર્શાવવા

- હ્ = અહ્લ્યાક
  ક્ = વાક્છટા
  દ્ = ઉદ્ઘાટન
  ટ્ = ષટ્કોણ

5) મૂળ આકૃતિ બદલાવીને

➢ દ્ + ષ્ + અ = ક્ષ	ક્ષમા, ક્ષતિ, ક્ષાર
જ્ + ઞ + અ = જ્ઞ	જ્ઞાન, પ્રજ્ઞાન, વિજ્ઞાન
દ્ + ધ્ + અ = દ્ધ	પદ્ધતિ, સમૃદ્ધ, શ્રાદ્ધ, સિદ્ધિ
દ્ + વ્ + અ = દ્વ	દ્વારકા, દ્વારપાળ, દ્વેષ
દ્ + ય્ + અ = દ્ય	ગદ્ય, પદ્ય, વિદ્યાર્થી
ત્ + ર્ + અ = ત્ર	કૃત્રિમ, ક્ષેત્ર, ત્રાસ, ત્રીસ
શ્ + ર્ + અ = શ્ર	શ્રી, વિશ્રામ, શ્રીફળ
ધ્ + ય્ + અ = ધ્ય	ઉપાધ્યાય, સ્વાધ્યાય, અધ્યાય
હ્ + ન્ + અ = હ્ન	ચિહ્ન, મધ્યાહ્ન
હ્ + વ્ + અ = હ્વ	કહ્યું, નાહ્યો, અસહ્ય
હ્ + મ્ + અ = હ્મ	બ્રહ્મદેશ, બ્રહ્માન, બ્રહ્મચર્ય
શ્ + વ્ + અ = શ્વા	શ્વાસ, વિશ્વાસ, શ્વેત, શ્વાન, વિશ્વ
શ્ + ચ્ + અ =શ્ચ	પશ્ચિમ, નિશ્ચિત, આશ્ચર્ય
દ્ + મ્ + અ = દ્મ	મુદ્દલ, વદ્દી, જીદ્દી
ત્ + ત્ + અ = ત્ત	મહત્વ, સત્તા, નિવૃત્તિ, સંપતિ
ન્ + ન્ + અ = ન્ન	હુન્નર, રન્નાદે, પન્નાલાલ
સ્ + ત્ + ર્ + અ = સ્ત્ર	સ્ત્રી, વસ્તુ, શસ્ત્ર, અસ્ત્ર

ર્ + દ્ + ર્ + અ = ર્દ્ર આર્દ્ર, સર્દ્ર

6) "ર"નો ઉપયોગ

- ` = ફર્યા, સંઘર્ષ, આટર્સ, વકર્સ, મર્ત્ય, વર્ણ્ય
- / = નમ્ર, વિત્ર, સ્ત્રોત, સ્રાવ, સહસ્ત્ર, સ્રગ્ધરા
- ^ = સૌરાષ્ટ્ર, મહારાષ્ટ્ર

જોડાક્ષર લખવાની પદ્ધતિઓ

- જયારે સ્વર કોઈ પણ વ્યંજન સાથે ભળે અને એક નવા શબ્દની રચના કરે ત્યારે તેને સ્વરયુક્ત મૂળાક્ષર કહેવામાં આવે છે.
  - ક્ + ઋ = કૃ કૃપા, કૃષિ, કૃમિ
  - ગ + ઋ = ગૃ ગૃહ, ગૃહસ્થાન
  - ત્ + ઋ = તૃ તૃણ, તૃષા, તૃતીય
  - ન્ + ઋ = નૃ નૃપ, નૃત્ય
  - પ્ + ઋ = પૃ પૃથ્વી, પૃષ્ઠ
  - બ્ + ઋ = બૃ બૃહદ્, બૃહસ્પતિ
  - ભ્ + ઋ = ભૃ ભૃગુ, ભૃત્ય, ભૃંગ
  - મ્ + ઋ = મૃ મૃગ, મૃદુ
  - વ્ + ઋ = વૃ વૃષભ, વૃકોદર, વૃક્ષ
  - શ્ + ઋ = શૃ શૃંગાર
  - હ્ + ઋ = હૃ હૃદય
  - દ્ + ઋ = દૃ દૃષ્ટિ, સાદૃશ્ય

- ઉદાહરણ :
  - **સરસ** : સ્ + અ + ર્ + અ + સ્ + અ
  - ભાવનગર : ભ્ + આ + વ્ + અ + ન્ + અ + ગ્ + અ + ર્ + અ
  - **વડોદરા** : ....
  - **મહેરબાની** : ....
  - **વત્સ** : ....
  - **ક્રિયા** : ....
  - **ક્રિયાત્મક** : ....
  - **સાર્દ્ર** : ....
  - **અશ્વત્થામા** : ....
  - **કૃત્રિમ** : ....
  - **કમલાક્ષી** : ....
  - **સ્ત્રગ્ધરા** : ....
  - **ઉચ્છવાસ** : ....
  - **કોન્સ્ટેબલ** : ....
  - **જ્યોત્સના** : ....

- **મહાલક્ષ્મી :** ....
- **ઔદાર્ય :** ....
- **ક્ષેત્ર :** ....
- **સ્નેહાર્દ્ર :** ....
- **અસ્ત્ર :** ....